Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Santeri Suominen

11.9.2023

Viherväittämien todentaminen on kannatettavaa, mutta sääntelyn oltava oikeasuhtaista pk-yrityksille

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi viherväitteistä

U-kirjelmä U 25/2023 vp

Ympäristövaliokunta on pyytänyt EK:lta lausuntoa otsikkoasiassa. EK esittää lausuntonaan seuraavan.

EK pitää Suomen kantaa EU:n komission direktiiviehdotukseen viherväitteistä pääasiallisesti perusteltuna.

EK:n arvion mukaan on kuluttajien sekä reilun kilpailun etujen mukaista, että markkinointilupaukset ovat faktapohjaisia ja läpinäkyviä. On kannatettavaa, jos ehdotus selkiyttää väitteiden esittämistä ja siten yhdenmukaistaa kilpailuedellytyksiä sisämarkkinoilla.

EU:ssa on jo runsaasti vireillä nimenomaan viherpesun vastaista massiivista uutta sääntelyä.[1] Uusi direktiiviehdotus ei EK:n näkemyksen mukaan ole siten täysin perusteltu etenkään tässä vaiheessa, jossa uutta sääntelyä tulee jatkuvasti vaiheittain voimaan. Tässä on nimittäin huomattava, että vaikka EU:n kestävyyssääntely koskee pääasiassa suoraan vain isompia yrityksiä, välilliset vaikutukset ovat yhä konkreettisempia pk-yrityksille etenkin toimitusketjujen ja rahoituksen kautta.

Sääntelyn jatkovalmistelussa on kuitenkin olennaista varmistaa sellaiset pelisäännöt, että myös soveltamisalaan kuuluvat pk-yritykset selviävät uusista velvoitteista. Ympäristöväittämien todentaminen ei saa muodostua kohtuuttoman monimutkaiseksi tai kalliiksi.

EK pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Markkinoinnissa käytettävien väittämien todenperäisyys pitää jatkossa voida osoittaa luotettavin menetelmin. Lisäksi halutaan saada selkeyttä ympäristömerkkien viidakkoon. Katteettomat ja virheelliset ympäristölupaukset ovat paitsi harhaanjohtavia kuluttajien kannalta, ne myös vääristävät kilpailua. Niistä aiheutuu kilpailuhaittaa yrityksille, jotka panostavat tunnollisesti ympäristövaikutusten mittaamiseen. Reilun kilpailuympäristön luomiseksi myös EU:n ulkopuoliset tuontituotteet tulisi saada yhtäläisen sääntelyn piiriin.

[1] Joitakin keskeisimpiä mainitaksemme: Kestävän rahoituksen taksonomia-asetus, kestävän rahoituksen tiedonantoasetus SFDR, yritysten kestävyysraportointidirektiivi CSRD ja siihen liittyvät EFRAG-standardit, metsäkatoasetus ja toimitusketjujen huolellisuutta koskeva CS3D-ehdotus. Lisäksi yritysten viherväittämiä säädellään jo mm. EU:n direktiivissä sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla.

EK pitää ongelmallisena, että komissio haluaa ulottaa viherväittämien todentamisvelvoitteet myös pk-yrityksiin – kaikkiin yli 10 hengen yrityksiin.[2] Soveltamisala on näin ollen huomattavan laaja. Kysymys on tosiasiallisesti hyvin pienistä yrityksistä, joilla on erittäin rajalliset käytännön mahdollisuudet teettää laajoja verifiointeja mahdollisesti hyvinkin laajoista tuotevalikoimista.

Suomen kannan tulisi neuvotteluissa lähteä siitä, että soveltamisalaa ei ainakaan laajenneta nykyisestä ja että velvoitteet eivät muodostu soveltamisalaan kuuluvien pk-yritysten kannalta kohtuuttomiksi.

EK näkeekin merkittävänä uhkana sen, että pk-yritykset reagoivat ehdotettuun uuteen sääntelyyn pidättäytymällä *kaikista* ympäristöväittämien esittämisestä hallitakseen direktiivin aiheuttamaa hallinnollista taakkaa ja sanktioita sekä niistä aiheutuvia riskejä yrityksen toiminnalle.

Iso kysymys on, mitä käytännössä tarkoittaa ympäristöväittämien esittäminen ja perusteleminen – kuinka kalliita ja yksityiskohtaisia todentamismenetelmiä tai ulkopuolisia sertifiointeja tai auditointeja tulee teettää? Tähän tarvitaan erittäin huolellisia vaikutusarviointeja, joiden keskiössä tulee olla pk-yritysvaikutukset. Tuotteiden ympäristövaikutusten selvittämiseksi mahdollisesti tehtävien elinkaarianalyysien tulee olla kohtuullisia ja keskittyä olennaiseen.

Olennaista olisi saada sellaiset pelisäännöt, jotka auttaisivat ratkaisemaan itse ongelmaa – katteettomia viherväittämiä – mutta minimoisivat ylimääräiset kustannukset. Uudet velvoitteet eivät saa olla niin ylimitoitettuja, että ne syövät resursseja perimmäiseltä tavoitteelta: yritystoiminnan ympäristöjalanjäljen pienentämiseltä ja talouden vihreältä siirtymältä.

Esityksen sanktiot herättävät myös useita huolenaiheita. Niissä tulisi välttää ylilyöntejä, jotta pk-yrityksiä ei rangaista lievistä tai tahattomista virheistä. Erityisen kohtuuttomana yleisseuraamuksena EK pitää julkisista hankinnoista ulossulkemista ja menettämisseuraamusta (takavarikointi).

EK pitää erittäin kannatettavana, että Suomen kannassa todetaan, että jatkovalmistelussa on erityisesti pidettävä huolta siitä, että väitteiden perusteleminen ja todentaminen on tarpeellista vain yhden kerran. Direktiivissä tulisi todeta tämä nimenomaisesti. Uusien velvoitteiden

[2] Direktiiviehdotuksen mukaan ”Jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet auttaakseen pieniä ja keskisuuria yrityksiä soveltamaan direktiivissä säädettyjä vaatimuksia.” Tällainen jäsenvaltioille suunnattu löysä yleisvelvoite ei kuitenkaan EK:n näkemyksen mukaan riittävällä tavalla turvaa pk-yritysten edellytyksiä selvitä uuden sääntelyn vaatimuksista käytännössä, vaan direktiiviehdotus vaatii isompia muutoksia myöhemmässä lainvalmistelussa EU:ssa.

käytännön soveltamisen onnistumisen kannalta on välttämätöntä, että myyjä voi luottaa esim. valmistajan tai hankintaketjun aiemman toimijan tekemiin ympäristöväittämien perusteluihin ja todentamiseen.

Tämä tarkoittaa käytännössä, että esim. suuren kansainvälisen valmistajan perustelema ja todentama ympäristöväite voidaan toistaa sellaisenaan pienen kivijalkamyyjän markkinoinnissa ilman uutta, erillistä arviointia. EK korostaa, että soveltamisalaan kuuluvilla pienillä yrityksillä ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia teettää tai tehdä tuotteiden ympäristöväittämien perusteluja direktiivissä nyt esitettävällä tavalla.

Lisäksi painotamme, että vaikka kansallisen riittävän liikkumavaran turvaaminen voikin tietyissä tilanteissa olla perusteltua, tulee ehdottomasti välttää sitä riskiä, että väittämien perusteleminen ja todentaminen eroavat jäsenmaittain olennaisesti.[3] Myös tässä yhden kerran todentamisen tulee riittää. Muu heikentäisi sisämarkkinoiden toimintaa ja aiheuttaisi merkittävää haittaa sisämarkkinoilla toimiville yrityksille.

Siirretyn/delegoidun säädösvallan käyttö tulisi lähtökohtaisesti minimoida ja delegointia tulisi soveltaa vain teknisissä yksityiskohdissa.

[3] Pidämme erityisen tärkeänä, että vihreiden väitteiden todentaminen, rikkomusten seuraamukset sekä viranomaisvalvonta ovat yhdenmukaista jäsenmaiden välillä. Vain EU-tasoisella harmonisella toimeenpanolla direktiiviesitys pystyy tavoitteidensa mukaisesti kitkemään kilpailijoiden välisiä epäreiluja markkinointikäytäntöjä sekä ehkäisemään harhaanjohtavien vihreiden väittämien hyödyntämistä EU:n sisämarkkinoilla. Vaatimusten yhdenmukaistaminen EU:n tasolla on olennaista sisämarkkinoiden toiminnan turvaamiseksi sekä direktiivin asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Kestävyystietojen luotettavuuden ja vertailukelpoisuuden kannalta on erityisen tärkeää, että vihreiden väitteiden tutkimusmenetelmät ja varmennustavat olisivat yhdenmukaisia jäsenmaiden kanssa. Hyvin erilaiset toteutustavat direktiivin toimeenpanossa jäsenmaiden välillä voivat johtaa markkinoiden pirstoutumiseen.